

**ISHLAB CHIQARISH KORHONALARIDAN
CHIQAOTGAN ZARARLI MODDALARNI AHOLI
TURMUSH TARZIGA TA'SIRI**

Mo'minjonov Nozimjon Ne'madjon o'g'li
Namangan Muhandislik Qurilish instituti stajyor-o'qituvchisi

**ВЛИЯНИЕ ВРЕДНЫХ ВЕЩЕСТВ, ВЫБРАСЫВАЕМЫХ
ПРОИЗВОДСТВЕННЫМИ ПРЕДПРИЯТИЯМИ, НА ОБРАЗ
ЖИЗНИ НАСЕЛЕНИЯ**

Моминджанов — сын Нозимджона Немаджона.
Стажер-преподаватель Наманганского инженерно-
строительного института

**IMPACT OF HARMFUL SUBSTANCES EMITTED FROM
PRODUCTION ENTERPRISES ON THE LIFESTYLE OF THE
POPULATION**

Mominjanov is the son of Nozimjon Nemadjon
Trainee-teacher of the Namangan Engineering and Construction
Institute

Annotasiya

Ushbu maqolada ish joyidagi shovqin xodimlarning sog'lig'iga ta'siri, shovqinning meyorlari, Shovqin darajalarini tekshirishga va o'lchov asboblari bo'lgan umumiy talablar, shovqinning salbiy ta'sir qilishini oldini olish bo'yicha fikr yuritilgan.

Kalit so'zlar: Shovqinning ruxsat etilgan darajalari, decibel, tovush bosimi oktava, akustik rejim, tovush manbasi, tovushni izolatsiya qilish.

Абстрактный

В данной статье рассмотрено влияние шума на производстве на здоровье работников, нормы шума, общие требования к контролю уровня шума и измерительным приборам, а также предотвращение негативного воздействия шума.

Ключевые слова: допустимые уровни шума, децибел, октава звукового давления, акустический режим, источник звука, звукоизоляция.

Abstract

This article discusses the effects of noise in the workplace on the health of employees, noise standards, general requirements for monitoring noise levels and measuring devices, and prevention of negative effects of noise.

Key words: permissible levels of noise, decibel, sound pressure octave, acoustic mode, sound source, sound insulation.

Aslida, odamlarni bezovta qiladigan barcha ma'nosiz va baland tovushlarni shovqin deb atash mumkin. Uzoq vaqt davomida shovqinga duch keladigan xodimlar ham psixologik, ham jismoniy salomatlik muammolariga duch kelishlari mumkin. ayniqsa eshitish bilan bog'liq sog'liq muammolari, ish joyidagi shovqin tufayli eng ko'p uchraydigan narsalardan biridir [1].

Ish joyidagi shovqin xodimlarning sog'lig'iga ta'sir qilish uchun juda yuqori ekanligini tushunish uchun maxsus ishlab chiqilgan qurilmalar mavjud. Ushbu qurilmalar atrofdagi shovqinni yoki ma'lum bir odam ta'sir qiladigan shovqinni o'lchashi mumkin.

Mamlakatimizda 8 soatlik ish kunida xodimlarning o'rtacha shovqin darajasi qulog'ini himoya qilish vositalaridan foydalanilganmi yoki yo'qligidan qat'i nazar, 87 desibeldan oshmasligi kerak. Ya'ni, bu shovqin darajasi atrofdagi shovqin darajasi emas, balki quloqqa yetib boradigan shovqin darajasi. Boshqacha qilib aytganda, buni hisoblashda, agar quloqni himoya qilish vositasi ishlatilsa, uning himoya ta'sirini ham hisobga olish kerak [2].

Shovqin darajasi 85 desibeldan oshadigan ishlarda kuniga bitta xodim kuniga 7,5 soatgacha ishlashi mumkin. Mehnat va ijtimoiy ta'minot vazirligi 2013-da ishchilarni shovqin bilan bog'liq xavflardan himoya qilish to'g'risida nizom chiqardi. Ushbu qoida yuqori shovqin darajasi yuqori bo'lgan muhitda ishlaydigan odamlarni shovqin, ayniqsa eshitish bilan bog'liq xavflar natijasida kelib chiqishi mumkin bo'lgan sog'liq va xavfsizlik xavflaridan himoya qilish uchun minimal talablarni aniqlash uchun ishlab chiqilgan [3].

Shovqinning ruxsat etilgan darajalari

Obyekt nomlari	O'lchash o'tkazish joylari	Tovushning ruxsat etilgan darajasi, dBA	
		LA ekv (ekvivalentli)	LA maks (maksimal)
1. Konsertlar vaqtida konsert va boshqa zallarda	Parterning birinchi 5 qatordagi tomoshabin o'rindiqlari oldida	85	90
2. Diskoteka va tungi klub zallarida	Tovush manbasidan 2m masofada	85	90
3. Elektroakustik qurilmalar bilan musiqa chalinganda restoran, kafe, bar va boshqa umumiy ovqatlanish shaxobchalari zallarida	Tovush manbalariga yaqin bo'lgan stollar oldida	65	70

4. Istirohat bog‘lari, bog‘lar va dam olish zonalarida ochiq konsert va raqs maydonlarida	Tovush manbasidan 2m masofada	85	90
---	-------------------------------	----	----

Tovush bosimi oktava (dB) darajalari, tovushning ekvivalent (dBA) darajalari, tovushning maksimal (dBA) darajalari 23337-14-son “Turar joylarda, jamoat binolari va aholi yashash hududlarida shovqinni o‘lchash uslublari” davlatlararo standartga muvofiq o‘lchanadi.

Transport magistrallarida akustik rejimni tekshirish 20444-2014-son “Shovqin. Transport oqimlari. Shovqin tavsifini o‘lchash uslublari” davlatlararo standartga (ISO 1996-1:2003, NEO) muvofiq olib boriladi.

Aholi yashash hududlaridan uchib o‘tadigan samolyotlar shovqini 22283-14-son “Aviatsion shovqin. Aholi yashash hududlarida ruxsat etilgan shovqin darajalari va o‘lchash uslublari” davlatlararo standart bo‘yicha o‘lchanadi va gigiyenik baholanadi.

Turar joy va jamoat joylarida hamda aholi yashash hududlarida shovqin darajasini o‘lchash amaldagi me‘yorlar bo‘yicha ruxsat etilgan shovqin miqdorini aniqlash, shovqinni kamaytirish bo‘yicha tadbirlarni ishlab chiqish va ushbu tadbirlar samaradorligini baholash, yo‘l tarmoqlari shovqin kartasini tuzish maqsadida, shuningdek aholining murojaatlariga asosan o‘tkaziladi.

Shovqinning salbiy ta’sir qilishini oldini olish bo‘yicha tadbirlar

Aholini shovqindan himoya qilish injener-texnik va tashkiliy tadbirlar natijasida ta’minlanadi.

Injener-texnik chora-tadbirlar (tovushni izolatsiya qilish, binolarni akustik jihatdan oqilona loyihalashtirish, ventilatsiya va konditsionerlash tarmoqlarida shovqinni pasaytirishni joriy etish, xonalarga akustik ishlov berish) va nazariy hisobga ko‘ra, 2.01.08-96-son “Shovqindan himoya”

QMKga muvofiq, obyektlarda shovqinni kamaytirish bo'yicha shovqinni himoyalovchi maxsus ekranlar o'rnatish va daraxtzorlar tashkil etish bo'yicha amalga oshiriladi.

Tashkiliy choralar sifatida kunduzgi vaqtda 80dBA dan yuqori darajada shovqin hosil qiladigan shovqinli transport vositalarni va reaktiv samolyotlarni harakatlanishini cheklash choralari ko'rilishi zarur.

Aholi yashash hududlarida radiofikatsiya maksimal darajada cheklanishi lozim, ayrim hollarda O'zbekiston Respublikasi Axborot texnologiyalari va kommunikatsiyalarini rivojlantirish vazirligi hududiy organlari tomonidan turar joy binolaridan 2 metr masofa uzoqlikda, dam olish joylari chegaralari, uylari, sanatoriy hududlari va boshqa obyektlarda ruxsat etilgan shovqin darajasidan oshib ketmasligi sharti bilan ruxsat beriladi.

Konsert, to'y, yubiley va boshqa tantanalarda tovush chiqaruvchi va tovushni kuchaytiruvchi qurilmalardan foydalaniladigan ansambllarni va boshqa guruhlarning musiqa asboblari tovush darajalari ushbu tadbir o'tkazilayotgan obyektlarda (restoran, kafe, tantana uylari yoki aholi yashash (mahallalar) hududlari) kunduzi va tungi vaqtlar uchun ruxsat etilgan darajalardan oshib ketishi mumkin emas.

Konsertlarda, to'ylarda, yubileylarda va boshqa tantanalarda ovozni takrorlaydigan va ovozni kuchaytiradigan asboblardan foydalanadigan musiqa ansambllari va boshqa musiqa guruhlari musiqa asboblarning shovqin darajasi soat 23.00 dan so'ng ushbu tadbirlar bo'lib o'tadigan obyektlar (restoran, kafe, tadbir uylari va boshqa ochiq hududlar zallari (mahallalar) uchun belgilangan me'yorlardan oshib ketmasligi kerak.

Turar joylarda yakka tartibda yoki jamoat mehnat faoliyati amalga oshirilayotganda qo'shni yashash xonalariga kirib boradigan shovqin darajasi kunduzi ham, kechasi ham bu xonalar uchun oktava tovush bosimi (dB) va tovush ekvivalenti (dBA) darajalaridan oshib ketmasligi kerak.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati

1. O‘zbekiston respublikasi bosh davlat sanitariya vrachining 2020-yil 29-dekabrda 5-son qarori.

2. Nozimjon, M., & Abdurakhim, K. (2023). to the question of analysis of industrial and environmental safety management systems. *Universum: технические науки*, (2-5 (107)), 20-23

3. Mo‘Minjonov, N. N. (2024). XAVFSIZ HARAKATNI TASHKIL ETISHDA MEHNAT MUHOFAZASI FANINI O‘QITISHNI O‘RNI. *Экономика и социум*, (6-1 (121)), 821-824.